

AANSTAAND KNAW-PRESIDENT PLEIT VOOR MEER FUNDAMENTEEL ONDERZOEK

Clevers zegt het onderzoek nog geen vaarwel

■ INTERVIEW

Door Jop de Vrieze

Hans Clevers wordt per 1 juni de nieuwe president van de KNAW. Als vertegenwoordiger van alle wetenschappen, maar van binnen blijft hij vooral bioloog.

Op het bureau van moleculair bioloog Hans Clevers ligt een stevige stapel boeken. Een ervan gaat over de geschiedenis van Iran, een ander vat de tweehonderdjarige geschiedenis samen van de Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen. De moleculair bioloog heeft flink wat huiswerk te doen, want als kersverse president van de KNAW moet hij meepraten over meer dan alleen de bètawetenschappen.

Een dag na de benoeming van Clevers op 26 maart meldde *NRC Handelsblad* dat er begin maart onrust was ontstaan binnen de Akademie over zijn benoeming. Een derde van de geesteswetenschappers stemde blanco, uit protest tegen de aanstelling van wederom een bèta. In principe stelt de KNAW om en om een bètawetenschapper en een geesteswetenschapper aan, maar omdat Robbert Dijkgraaf zijn termijn niet helemaal afmaakte, koos de selectiecommissie ervoor Clevers voor te dragen als opvolger.

Tijdens het interview dat enkele dagen voor zijn officiële benoeming plaatsvindt, blijkt Clevers goed doordrongen van de gevoeligheid van deze situatie. 'Bij de KNAW gaat traditiegetrouw de helft van onze inspanningen in de geesteswetenschappen zitten. Dat is goed, want die wetenschappen gaan vaak over vraagstukken waar technologie geen antwoord op heeft.' Als voorbeeld noemt hij de nasleep van *nine eleven*, waarin islamdeskundigen een belangrijke rol speelden.

Toch ligt het hart van Clevers onmis-

kenbaar in het biomedisch onderzoek. Opgeleid als arts en bioloog, startte Clevers zijn wetenschappelijke carrière in de Verenigde Staten en verdiende de afgelopen decennia zijn sporen in Utrecht met onderzoek naar moleculaire signalering in darmkanker en de ontwikkeling van een kunst darm op basis van stamcellen. Op zijn 34ste werd hij in het Universitair Medisch Centrum Utrecht al hoofd van een afdeling met ruim honderd personeelsleden. De directeurspositie in het Hubrecht Instituut die hij van 2002 tot 2007 samen

Als het aan Clevers ligt gaat de wetenschap weer een duidelijker stempel drukken op het beleid in Nederland

met Ronald Plasterk vervulde en sindsdien alleen, legt hij per 1 juni neer. Wel blijft hij zijn onderzoeksgroep in het Hubrecht Instituut leiden, officieel als werknemer van het UMC. Dat zal hij doen in de twee dagen per week die de presidentsfunctie overlaat voor andere werkzaamheden. Door minder te gaan reizen en adviesfuncties neer te leggen hoopt hij de combinatie te kunnen maken. 'Dat zal mijn grootste uitdaging worden.'

Een uitdaging wordt het zeker, aangezien het presidentschap de afgelopen jaren is geëvolueerd van rustig erebaantje voor een topwetenschapper in bijna-ruste tot een publieke functie. Toenmalig president Pim

Levelt deed daar tussen 2002 en 2005 de eerste aanzet toe, Frits van Oostrom zat al regelmatig bij *De Wereld Draait Door* en Robbert Dijkgraaf zette dat nog steviger neer. Als het aan Clevers en de KNAW ligt zet hij deze strategie voort. 'Of ik dat op dezelfde manier ga doen als Robbert hangt natuurlijk ook van die programma's af. Het zou kunnen zijn dat ik het op een manier doe die Matthijs

van Nieuwkerk niet aanstaat. Makkelijk is het in elk geval niet.' Maar anno 2012 is er voor een academiepresident meer werk aan de winkel dan alleen wetenschapspopularisering. Als het aan Clevers ligt gaat de wetenschap weer een duidelijker stempel drukken op het beleid in Nederland. 'Neem beslissingen over klimaatbeheersing bijvoorbeeld, of het natuurbeleid. Daar horen natuurlijk

wetenschappelijke data onder te liggen.'

De KNAW is bij uitstek de organisatie die dat moet aanleveren, aldus Clevers. 'Wij zijn belangenvrij. We vertegenwoordigen geen beroepsgroep of branche, maar een vak: de wetenschap.'

Honger

Zelfs bij het beleid dat het vak zelf aangaat stelde de wetenschap zich volgens Clevers te passief op: het topsectorenbeleid. Zelf was hij lid van de commissie voor topsector lifescience. 'Maar verder ben ik daar geen enkele wetenschapper tegengekomen. Een gemiste kans.' Het topsectorenbeleid leunt nu volgens hem te veel op de markt, waardoor fundamenteel onderzoek in de verdrukking komt. Bovendien is in een tijd waarin landen als China, Japan en Duitsland hun wetenschapsbudgetten verhogen, in ons land juist weer 10 procent van het voor wetenschap beschikbare geld verdampt. Een zorgwekkende ontwikkeling, zegt Clevers terwijl hij de grafieken die het bewijzen aanwijst in een publicatie in het tijdschrift *Cell*.

Clevers pleit voor meer fundamenteel onderzoek, dat de échte ontdekkingen oplevert. Een stellingname die hij zelf waarmaakte, door vanuit basaal moleculair onderzoek toe te werken naar klinische toepassingen en door betrokken te zijn bij de oprichting van verschillende spin-offbedrijven. Met zijn onderzoek naar groeiregulatie van levende cellen sleepte hij in maart de Heinekenprijs voor Geneeskunde in de wacht, een internationale prijs die door zijn eigen KNAW wordt uitgereikt. Maar daarmee is Clevers' wetenschappelijke honger nog niet gestild. 'Na mijn presidentschap ben ik 58. Dan wil ik nog zeker tien jaar knallen in het onderzoek.' Van de bioloog Clevers zijn we voorlopig nog niet af.

Foto: Hans Hofdijk

Hans Clevers kwam geen enkele wetenschapper tegen bij de topsectorencommissies. 'Een gemiste kans.'

Gert van Maanen
Hoofdredacteur Bionieuws

Integer

Als we het niet zo nauw zouden nemen met de journalistieke integriteit, had *Bionieuws* deze week heel anders kunnen openen. Uit verschillende gesprekken die ik woensdag voerde werd me al duidelijk dat de integriteitklacht tegen de Wageningse bijenonderzoeker Tjeerd Blacquièrre niet gegrond wordt verklaard. Niet dat vertrouwenspersoon Herman Eijsackers uit de school klapte. Hij legde keurig uit hoe hij zijn onderzoek had gedaan, maar het zou natuurlijk niet netjes zijn om mij alvast de conclusies te vertellen.

De raad van bestuur had zijn rapportage al wel omarmd, maar we lichten natuurlijk eerst de klager en direct betrokkenen in, vertrouwde de altijd onkreukbare bestuurswoordvoerder Simon Vink me toe. De brief gaat wellicht nog vandaag of morgen de deur uit, liet hij fijntjes weten. Na onze deadline, maar er was iets in zijn

stem waardoor ik zeker wist dat dit geen mediadrama in wording was voor Wageningen.

Waar gaat het eigenlijk om? De Zutphense toxicoloog Henk Tennekes heeft een klacht tegen de Wageningse bijenonderzoeker ingediend, omdat die zich wetenschappelijk zou hebben misdragen. In een *review* over de rol van neonicotinoïden in bijensterfte maakt Blacquièrre geen gewag van de wetenschappelijke artikelen van Tennekes over dit onderwerp. Terwijl hij beter had moeten weten, want de toxicoloog trekt immers regelmatig publiek van leer tegen deze middelen. Zo liepen ze elkaar meermaals tegen het lijf bij paneldiscussies en tijdens een hoorzitting van een Kamercommissie.

Volgens Tennekes hebben Blacquièrre en mede-auteurs nog veel meer studies genegeerd. Als hij al die studies serieus had genomen, 'had hij tot de onvermijdelijke conclusie moeten komen, dat deze stoffen van de markt moeten', mailt Tennekes. Het kan haast niet dat Blacquièrre niet weet dat deze kwestie veel belangstelling trekt. De wel van-heel-dik-hout-zaagt-men-planken Zembla-uitzending 'Moord op de Honingbij' in maart 2011 zoemde in Wageningen nog maanden na.

Als even later Blacquièrre keurig uit het buitenland opbelt om zijn kant toe te lichten, wordt het me wel duidelijk dat de zaak meer kanten heeft. Ongeacht de uitkomst van het integriteitonderzoek, lijkt dit een ideaal onderwerp om eens goed uit te zoeken. Kun je van iemand die een overzichtartikel schrijft eigenlijk eisen dat hij alle visies aan de orde moet laten komen? Hoe kan het dat er blijkbaar geen goede veldstudies naar de bestrijdingsmiddelen zijn gedaan, maar de betrokken

Is het wel integer de integriteit van een collega-onderzoeker in twijfel te trekken

insecticiden wel zijn toegelaten voor gebruik in meer dan 140 gewassen in minstens 120 landen? En is het wel integer publiek aan te kondigen dat je de wetenschappelijke integriteit van een collega-onderzoeker in twijfel trekt? Genoeg stof om in de komende *Bionieuws* wat dieper op in te gaan. Wellicht een primeurtje gemist, maar integriteit vraagt nu eenmaal offers.